

Korzyści z dwujęzyczności: co może nas motywować do nauki języków?

Wydaje się, że rozumienie korzyści płynących ze znajomości więcej niż jednego języka, można uznać w Polsce za powszechne. Chociaż tradycyjnie jesteśmy w przeważającej mierze społeczeństwem jednojęzycznym (w spisie powszechnym z 2011 roku ponad 95% ludności deklaroowało narodowość wyłącznie polską), to języków obcych uczymy się obowiązkowo od początku szkoły podstawowej i mamy obowiązkową maturę z języka obcego. W porównaniu z mieszkańcami innych krajów europejskich bardzo dobrze znamy angielski (6 miejsce w rankingu biegłości prowadzonym przez firmę Education First). Jednakże z danych Komisji Europejskiej wynika, że średnio tylko niecałe 20% polskiego społeczeństwa deklaruje znajomość tego języka (33% w grupie ludzi młodych w wieku 15-34 lata), a inne języki są znane znacznie mniejszemu odsetkowi Polaków. Możemy więc zrobić jeszcze sporo, aby przekonywać do uczenia się języków obcych, osoby w każdym wieku, nie tylko dzieci i młodzież.

Jako społeczeństwo dobrze rozumiemy potrzebę znajomości języków obcych z powodów ekonomicznych. Zresztą mobilność w Europie (2 miliony Polaków, którzy zdecydowali się wyjechać z Polski w celach zarobkowych od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej) oraz, ogólniej, istnienie dużej diaspory polskiej na świecie (szacowanej przez Stowarzyszenie Wspólnota Polska na ponad 20 milionów osób) sprawiają, że część Polaków (lub osób polskiego pochodzenia) staje się dwujęzyczna w sposób bardziej naturalny niż nauka języka obcego w szkole – poprzez kontakt z językiem w kraju zamieszkania.

Doceniamy także powody społeczne i kulturowe, dla których warto być dwujęzycznym. Mieszkając za granicą chcemy utrzymać kontakt z rodziną i znajomymi w Polsce, chcemy także by nasze dzieci mogły taki kontakt mieć. Mieszkając w Polsce, rozumiemy, że poznawanie innych kultur bez znajomości języków, będzie i utrudnione i powierzchowne.

Kiedy zastanawiamy się nad bardziej szczegółowymi motywacjami do nauki i znajomości języków okazuje się, że analizując powody, dla których warto uczyć się języka, możemy znaleźć ich bardzo dużo. Uczniowie szkoły podstawowej i gimnazjum w Wilamowicach na spotkaniu poświęconym temu tematowi (30 września 2014), wymienili aż 66 powodów, dla których mogliby uczyć się wilamowskiego. Wspominali zarówno o odczytywaniu starych dokumentów, podawaniu tajnych komend na boisku, jak i o pisaniu listów miłosnych (<https://pl-pl.facebook.com/StowarzyszenieWilamowianie/posts/929018367128177>).

Jednak do tej pory niewiele mówiło się o poznawczych korzyściach z dwujęzyczności, które mogą być udziałem osób posługujących się więcej niż jednym językiem. Tymczasem z najnowszych badań empirycznych z zakresu psycholingwistyki wynika, że sytuacja używania na co dzień dwóch (lub więcej języków) jest doskonałym treningiem dla naszego umysłu. Dzięki temu treningowi nasz umysł może efektywniej kontrolować napływające informacje, a także łatwiej przystosowuje się do zmieniających się warunków działania (np. kiedy wymagają one „przełączania się” z jednego zadania na drugie). Trening ten sprawia także, że możemy być bardziej twórczy – wpadając na więcej oryginalnych pomysłów niż osoby jednojęzyczne. Bycie dwujęzycznym, może mieć znaczenie nie tylko tu i teraz, ale także w dłuższej perspektywie: okazuje się, że dwujęzyczni łatwiej uczą się kolejnych języków (stając się osobami wielojęzycznymi i skłaniając w ten sposób swój umysł do jeszcze bardziej wytężonego

treningu), a co więcej dwujęzyczność może o 5 lat opóźnić wystąpienie objawów chorób degeneracyjnych układu nerwowego.

Istotne jest to jak obecnie dwujęzyczność jest rozumiana i definiowana przez naukowców. W rozumieniu potocznym człowiek dwujęzyczny uczył się dwóch języków od urodzenia (albo od bardzo wczesnego dzieciństwa) i opanował je oba w stopniu równym jednojęzycznym rodowitym użytkownikom. We współczesnym rozumieniu psycholingwistycznym dwujęzyczności unika się takiego zawężania tego pojęcia. Osoby dwujęzyczne mogą przyswajać lub uczyć się języków w różnych okresach swojego życia, mogą posługiwać się nimi na różnych poziomach i tylko w pewnych zakresach lub kontekstach osiągać biegłość. To, co tak naprawdę odróżnia je od osób jednojęzycznych, to używanie dwóch języków na co dzień. Najprawdopodobniej ten właśnie czynnik decyduje o skuteczności treningu, jakiemu podlega umysł osoby dwujęzycznej.

Ucząc się języków, czy organizując środowisko językowe naszym dzieciom, pamiętajmy jednak, że język najskuteczniej jest przyswajany „w działaniu” – wtedy, gdy używamy go jako narzędzia komunikacji. Pamiętajmy także o tym, że aby faktycznie móc używać języka efektywnie do komunikacji musimy zadbać o jego bogactwo. Wielu różnorodnych treści nie da się przekazać za pomocą podstawowego słownictwa i kilku prostych konstrukcji gramatycznych. O tym, w jakim stopniu będziemy znać język, decyduje bogactwo naszego środowiska językowego. To bogactwo można rozumieć ilościowo i przeliczać na liczbę różnych słów i konstrukcji oraz częstość ich wypowiedzenia. Wpływ środowiska językowego na przyswajanie języka jest podobny w przypadku osób jedno- i wielojęzycznych: charakterystyka tego środowiska zawsze znajdzie swoje bezpośrednie odzwierciedlenie w kompetencji osoby uczącej się języka. Jednakże w przypadku osób dwu- i wielojęzycznych warto zwrócić szczególną uwagę na środowisko językowe, gdyż mają one z definicji ograniczony dostęp do języków – głównie ze względu na czasową rozdzielność używania każdego z nich. Rodzice dzieci wychowywanych na emigracji czasem nie zauważają, że rozmowy w domu, ograniczone do wąskiego kręgu tematów w gronie domowników i określonych pór dnia, mogą stanowić zbyt ubogie środowisko językowe by pozwoliło ono dzieciom w pełni rozwinąć język ojczysty rodziców. Jeśli zdają sobie z tego sprawę i są świadomi wielorakich korzyści płynących z dwujęzyczności, często z niemałym poświęceniem dbają o poszerzenie środowiska językowego, poprzez udział w zajęciach szkół sobotnich, różnorodnych aktywnościach grup narodowościowych, wyjazdy wakacyjne do kraju ojczystego. Sam dom rodzinny może oczywiście wystarczyć, jednak szersze środowisko zawsze będzie go wspierać w przekazywaniu języka kolejnemu pokoleniu.

A zatem, przy wielu swoich zaletach - znanych dobrze lub słabiej opinii publicznej – dwu- i wielojęzyczność wymaga pielęgnowania. Wiarygodnych informacji o tym czym jest dwujęzyczność, jak wpływa na funkcjonowanie człowieka i jego umysłu, jak ją podtrzymywać u siebie i swoich dzieci można szukać na stronach internetowych i w książkach popularyzujących współczesną wiedzę naukową o dwujęzyczności. Warto weryfikować to, co czytamy o dwujęzyczności, gdyż potocznie funkcjonuje ciągle sporo mitów na ten temat, z którymi nauka już się rozprawiła, ale nie zawsze wiedza ta została spopularyzowana.

Najlepsza strona internetowa na temat dwujęzyczności w języku polskim:
<http://dwujezycznosc.info/>

Najlepsza książka popularnonaukowa na temat wychowania dwujęzycznego przetłumaczona na język polski: „Jak wychować dziecko dwujęzyczne?” Barbary Zurer Pearson (wyd. Media Rodzina, 2013).